

FERİDUN SİNİRLİOĞLU DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Şeyma Kızılay¹

ÖZ

Uluslararası ilişkiler disiplinde dış politika analiz düzeyi olarak bireyin ele alınması üzerine çok sayıda çalışma yapılmış fakat devletlerin davranışları ve kararları üzerindeki etkiler çoğunlukla liderler düzeyinde çalışılmıştır. Bürokrat ve diplomatların etkilerinin arka planda kalması ve bu çalışmaların lider odaklı olması nedeniyle söz konusu çalışmaların literatüre olan katkıları sınırlı olmuştur. Türk dış politikasında Feridun Sinirlioğlu döneminin ele alındığı bu çalışmada dış politika analizi literatüründeki bireysel düzeyli çalışma eksikliğinin giderilmesi kapsamında disipline katkı sağlamak amaçlanmıştır. Aynı zamanda çalışmada dışişleri bakanlığı, müsteşarlık, büyükelçilik gibi birçok önemli diplomatik görevde bulunan ve 2016 yılında Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcisi olan Sinirlioğlu'nun Türk dış politikasına, Türkiye'nin ikili ilişkilerine ve uluslararası alandaki konumuna etkisi, bu dönemdeki gelişmeler ele alınarak incelenecektir. Çalışmanın sonucunda Türkiye'nin uluslararası camiada etkin bir aktör olarak öne çıkmasında, Birleşmiş Milletler (BM) ve ikili ilişkiler düzeyindeki tutumlarında, Sinirlioğlu'nun Türk dış politikasına olan etkileri ve katkıları değerlendirilecektir.

ANAHTAR KELİMELER: Türk Dış Politikası, Dış Politika Analizi, Feridun Sinirlioğlu.

TURKISH FOREIGN POLICY IN THE ERA OF FERİDUN SİNİRLİOĞLU

ABSTRACT

In the discipline of international relations, many studies have been conducted on the individual as the level of foreign policy analysis, but the effects on the behavior and decisions of states have been studied mostly at the level of leaders. The contribution of these studies to the literature has been limited due to the fact that the effects of bureaucrats and diplomats remain in the background and these studies are leader-oriented. In this study, in which Feridun Sinirlioglu period in Turkish foreign policy is discussed, it is aimed to contribute to the discipline within the scope of eliminating the lack of individual level work in the foreign policy analysis literature. At the same time, this study will examine the influence of Sinirlioglu who has held many important diplomatic positions such as the foreign ministry, undersecretariat and embassy and has been the permanent representative of the United Nations since 2016, on Turkish foreign policy, bilateral relations and Turkey's position in the international arena by considering the developments in this period. In conclusion, the effects and contribution of Sinirlioglu on the Turkish foreign policy at the level of Turkey's prominence as an effective actor in the international community, Turkey to the United Nations (UN) and the attitude in bilateral relations levels will be evaluated.

KEY WORDS: Turkish Foreign Policy, Foreign Policy Analysis, Feridun Sinirlioglu.

---

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Ortadoğu Çalışmaları Doktora Öğrencisi, kizilay.eylul@gmail.com, ORCID:0000-0001-8424-8633.

Giriş

Yıllar içerisinde gelişim, değişim ve dönüşüm yaşanan Uluslararası İlişkilerde günümüz konjonktüründe devletlerin dış politikaları, uluslararası alandaki tutumları yalnızca devletlerin yürüttüğü faaliyetler bütünü olmaktan çıkmıştır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik, tehdit algılamaları, dış politika aktörleri, uluslararası kural koyucular ve ilişki düzenleyiciler konularında yaşanan aktör düzeyindeki hızlı dönüşüm ve değişim bakış açılarının ve politika oluşumlarının çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu minvalde devletlerin uluslararası alandaki davranışlarında belirleyici olan aktörler arasında uluslararası örgütler, devlet dışı aktörler ve bireyler öne çıkmaktadır.

Devletlerin politik davranışlarının değerlendirilmesinde dış politika analizi düzeyleri yol gösterici bir role sahiptir. Disiplin içerisinde zamanla bir alt alan haline gelen Dış Politika Analizi (DPA) geliştirdiği farklı perspektifle devletlerin davranışlarında ve dış politika tercihlerindeki belirleyici unsurları ortaya koyması bakımından önemlidir. Devlet, sistem ve birey düzeyinde gerçekleştirilen bu analizlerde birey seviyesinde çoğunlukla devlet liderleri ele alınmakta ve dış politikaya olan etkileri bireysel özellikler kapsamında incelenmektedir. Bu minvalde çalışmada ilk olarak bir çerçeve oluşturmak adına DPA'nın Uluslararası İlişkiler disiplindeki yeri ve katkıları incelenecektir. Ardından Türk dış politikasında Feridun Sinirlioğlu dönemi DPA'nın birey analizi düzeyi kapsamında ele alınacaktır. Birey analizli çalışmada teorik altyapı oluşturan Neoklasik Realist teoriden de bu noktada faydalanılacaktır. Son olarak Sinirlioğlu'nun Türk dış politikasında ne gibi etkileri olduğu, Türkiye'nin uluslararası alandaki pozisyonuna dair değişimleri değerlendirilerek, görevi süresince yaşanan önemli gelişmeler üzerinde durulacaktır.

Dış Politika Analizi (DPA)

En temel ifadeyle dış politika devletlerin birbirlerine yönelik davranışları, aldıkları kararlar ve birbirleriyle olan ilişkilerini şekillendiren etmenler olarak tanımlanmaktadır. Dış politika, ülkelerin diğer devletlere yönelik tutumlarından oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle bir ülkenin diğer devletlere ve bölgelere karşı takındığı siyasal tavır olarak nitelendirilmektedir. Dış politika devletin amaçları, çıkarları açısından uluslararası sisteme ve devletlere karşı izlenen davranışları izlemektedir (Arı, 2018: 8). Chris Alden ve Amnon Aran (2017: 1) *Foreign Policy Analysis* isimli eserlerinde dış politikayı uluslararası sistem içinde devletlerin ve halkların birbirleriyle kurdukları ilişkilerden oluşan dinamik bir yapı olarak nitelendirmektedirler. Andrew Heywood'a (2011: 128) göre ise dış politika; devletlerin diğer hükümetlerle ilişkilerini yönetmesi bakımından ve küresel siyasette seçimlerin ve kararların ne denli mühim olduğunu gösteren bir mekanizma olması hasebiyle önem taşımaktadır. Heywood dış politikanın karar, seçim ve niyet kapsamında hayati önem taşıdığından bahsetmektedir. Ona göre, dış politika hedeflerin belirlenmesinden ve bu hedeflere ulaşmak için seçilen araçlardan oluşmaktadır.

Uluslararası ilişkiler teorileri de dış politika konusunda farklı yaklaşımlar ortaya koymuştur. Uluslararası savaşın önlenmesi ve barışın sağlanmasına odaklanan İdealizm; devlet yönetimi, yöneticilerin özelliklerinin dış politika ile dış politika kararları ve uygulamalarının ise uluslararası savaşlar ile ilişkili olduğunu desteklemektedir (Gözen, 2019: 86). Liberalizm iç ve dış politikanın birbirinden ayrı olmadığını savunurken Realizm için uluslararası sistemin temel aktörü olan devletlerin dış politikaları oldukça önemlidir. Devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen Realizm dış politikanın devletlerin ilişkilerini belirleyen stratejiler olduğunu savunur. Realistlere göre dış politika, güvenlik ve askeri konularla birlikte yüksek siyaset (high politics) unsuru olarak görülmektedir (Ersoy, 2019: 185). Realist anlayışa göre dış politikanın yürütülmesinde ya da yönlendirilmesinde tek bir temel hedef bulunmaktadır: devletin devamlılığını sağlayacak ulusal çıkarları gözetmek ve ulusal hedeflere ulaşmak için sürdürülen güç arayışı (Heywood, 2011: 130). Realistlere göre dış politikayı etkileyen temel etkenler devletlerin güç arayışları ile uluslararası sistemin anarşik yapısıdır. Başarılı bir dış politika sürdürmek devletlerin diğer bir ifadeyle iktidarın, merkeziliğini koruyabilmesi ve sistemin yapısının anarşiye dayanması hususlarından etkilenmektedir (Alden ve Aran, 2017: 5-6).

Post yapısalcılara göre ise dış politika diğer politikalardan ayrı olmakla birlikte onlarla birlikte anlam kazanan bir pratik olarak görülmektedir. Post yapısalcı bakışa göre dış politika aktör veya devlet söylemine dayanan bir pratik olmaktan ziyade dış politika konularına yönelik analiz, akademik yayın gibi faktörlerle ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkilendirmede post yapısalcılarının savunduğu nokta dış politikanın yöneticiye içerde tanınma ve meşruluk kazandırmasından kaynaklanmaktadır (Balcı, 2007: 69). Özetle post yapısalcılık; söylem, metin ve görsellerin dış politikadaki etkinliği üzerinde durmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde özellikle 1950’li yıllarda sistematikleşmeye başlayan dış politika analizi ise; dış politikanın oluşturulma süreciyle ilgilenmektedir. Dış politika analizi devletlerin dış politikalarının ortaya çıkışında etkili olan faktörlere odaklanmaktadır. Dış politika analizinde devletlerin dış politika oluşum süreçleri incelenirken üç analiz düzeyinden yararlanılmaktadır. Devlet, sistem ve birey odaklı bu düzeyler ile dış politika oluşumunda karar vericilerin nasıl ve hangi faktörlerden etkilenerek karar verdikleri ve dış politikanın oluşturulması incelenmektedir (Güleç, 2018: 83).

DPA’nın özelliklerini, dış politika karar verme sürecini ve karar vericileri etkileyen faktörleri sıralayan Valerie Hudson (2005: 2-3), ilk olarak dış politika analizinin çok boyutlu ve ikinci olarak da çok düzeyli yapısından bahseder. Çok düzeyde ele alınan nokta dış politika karar verme açıklamasını inceleyen analiz seviyelerinin birden fazla olmasıdır. Üçüncü özellik ise disiplinler arası (inter disiplinler) yapısıdır. Psikoloji, sosyoloji, ekonomi gibi birçok alan dış politika süreçlerini ve karar vericileri etkileyen faktörler olarak görülmektedir. Hudson’un belirttiği dördüncü özellik analiz düzeylerinde çeşitli bilgilerin bütünleştirilmesi kapsamında ele alınan bütünleştirici

teorik girişimdir. Devamında ise temsilci odaklı teori ve aktörü önceleyen yaklaşım gelmektedir. Uluslararası politikanın ve buradaki değişikliklerin kaynağı insanlardır. Burada devlet merkezli temelden ziyade birey odaklı bir yapı görülmektedir. Devlet birey ve birim oluşumundan meydana gelmektedir. Dolayısıyla DPA’da, dış politika karar süreçlerinde aktör (insan/birey) öncelikli bir yapıya sahiptir.

Liderlerin dünyayı algılama şekli, buna bağlı olarak seçimleri ve kararları, geçmişleri ve sahip oldukları altyapı dış politika analizinde oldukça önemli bir noktadır. DPA’nın birey odaklı analizi bireylerin kişiliklerine, tercihlerine, çevrelerine ve inançlarına odaklanmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde bireyi önceleyen çalışmalar kapsamında öne çıkan bir yaklaşım olan Neoklasik Realizm dış politikanın birey düzeyinden ne derece etkilendiğinin anlaşılmasında önem taşımaktadır.

İlk olarak Gideon Rose tarafından ortaya konulan Neoklasik Realist anlayış dış politika konusunda dört önemli dış politika analizinden bahsetmektedir. Bu yaklaşımlar dış politikayı, iç politika, sistem ve içsel ve dışsal değişkenler kapsamında ele almaktadır. Neoklasik Realizmde içsel ve dışsal değişkenler ile realist yaklaşımı bir araya getirilmektedir. Bağımsız değişken olan sistematik faktörler ile devletlerin yerel dinamiklerinden oluşan ara değişkenlerin dış politika çıktısına dönüştürülmesi yöntemi Neoklasik Realizmin yöntemini oluşturmaktadır (Ersoy, 2019: 185).

Neoklasik Realizm devletlerin dış politikalarını etkileyen dört dinamik üzerinde durmaktadır. Bunlar; stratejik kültür, devlet-toplum ilişkileri, yerel kurumsal düzenlemeler ve ülke liderlerinin algılarıdır (Lobel vd. 2009: 59-60). Neoklasik Realizm dış politikada lider algılamalarının öneminde dikkat çekmektedir. Karar alıcıların etkisinin ne yönde olduğu ve sistematik faktörleri değerlendirme şekilleri Neoklasik Realizmin temel sorunsalını oluşturmaktadır. Dolayısıyla temel analiz birimi olarak karar alıcılar ve liderler ele alınmaktadır. Karar alıcıların bu kadar önemli olmasındaki faktör ise devlet verilerine ulaşabilmeleridir (Ripsman’dan aktaran Kiraz, 2020: 677). Karar alıcıların Neoklasik Realizm açısından iki noktada önem taşıdığından bahseden Kiraz (2020: 677) iki boyutlu önemi güç ve algı kapsamında ele almıştır:

“Karar alıcıların neoklasik realizmde iki boyutlu bir öneminden bahsedilebilir: ilk olarak, güç paylaşımı ve o devletin güç ve kapasitesi hususlarındaki bilgileri, ikinci olarak da bu bilgilere yönelik değerlendirmelerin alınacak kararların söz konusu karar alıcıların algı sistematikleriyle ilgili olması.”

Ara değişkenler bağlamında dış politika oluşumunda devlet içi unsurlar kapsamında karar alıcılar öne çıkmaktadır. Rasyonel olsun olmasın, doğru ya da değil her şekilde karar alıcıların nasıl ve ne yönde belirleyici özelliğe sahip oldukları önem taşımaktadır. Bu minvalde devlet liderlerinin temel alındığı çalışmalara odaklanılmıştır. Max Weber’in liderleri otorite, geleneksel ve rasyonel olarak üç kategoride incelemesi, Henry Kissinger’ın bürokratik, ideolojik ve doktriner liderler tipolojisi, Margeret

Hermann'ın lider özellikleri analizi, liderlere odaklanan bu çalışmalardan öne çıkanlardır (Gürel, 2018: 7). Hermann'ın çalışması dış politika analizi kapsamında değerlendirilmesi açısından bu çalışma için de diğerlerine göre ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Hermann dış politikayı ve karar alma süreçlerini önemli ölçüde etkileyen bireyleri dört temel özellik kapsamında değerlendirmektedir. İnançlar, güdüler, karar tarzı ve kişiler arası tarz olarak ifade ettiği bu özellikler siyasi liderlerin dünya hakkındaki temel varsayımlarını, çevresiyle ilgili yorumunu, kullandığı stratejileri, güç ihtiyacını ve üyelik ihtiyacını, karar verme yöntemlerini ve diğer karar vericilerle olan ilişkisini, şüphecilik ve manipülatif davranış kapsamında etkilemektedir. Söz konusu özellikler dış politikanın oluşumunu ve sürecini etkileyen etmenler olarak sayılmıştır (Hermann, 1980: 8-10).

Dış Politikada Diplomatların Rolü

Dış politika oluşum sürecinde ve uygulamasında birey düzeyinde ele alınan liderler kadar bürokratlar ve diplomatlar da etkili bir unsur olmakla birlikte söz konusu etkilerinin görünürlüğü konusunda eksiklik bulunmaktadır. Devletlerin uluslararası alandaki temsilcileri ve özellikle son yıllarda daha öne çıkan bir şekilde kamu diplomasisinin² uygulayıcıları olarak diplomatlar devletlerin dış politikalarında etkiye ve öneme sahiptirler. Diplomatların dış politikadaki rolünün geri planda kalmasının sebebini Barış Gülmez (2019: 66) dış politika analizi ile diplomasi çalışmalarının farklı alanlar olarak ayrılması eğiliminden kaynaklandığı şeklinde açıklamıştır.

Diplomatların dış politikadaki rolleri konusunda üç önemli başlıktan söz edilmektedir. Bu başlıkların oluşmasında ve diplomatların faaliyetlerinde rol oynayan yöntem ise arabuluculuk ve iknadır. İlk olarak; diplomatlar kendi ülkelerinin kararlarını ve uygulamalarını etkileyerek dış politikayı şekillendirebilmektedirler. İkinci olarak; diplomatlar hedef devletin kararları ve faaliyetleri üzerinde etkili olabilmektedirler. Bu iki etki dolayısıyla üçüncü olarak diplomatlar her iki devletin kararlarındaki şekillendirici rolü sonucunda ikili ilişkilerin seyrini, çatışma ve iş birliği alanlarını etkileyebilmektedir (Gülmez, 2019: 67-68). Bu etkilerin yanı sıra diplomatların karşılaştıkları birtakım sorunlar da bulunmaktadır. “Görev ikilemi” ve “bağlılık ikilemi” olarak ifade edilen bu zorluklar diplomatların verilen görevler üzerinden ya da kendi inisiyatifleri ile karar almaları ve kendi hükümetleri ile ev sahibi hükümete yönelik bağlılıkları ve sorumlulukları konusunda yaşadıkları ikilemleri açıklamaktadır (Gülmez, 2019: 68).

Diplomatlar sahip oldukları etkinlik ve kapasiteleri çerçevesinde ikili ilişkileri düzenlemeye yönelik adımlar atarak kendi devletlerinin ve ev sahibi ülkenin dış politikalarını yönlendirebilme yetisine sahiptirler. Hükümetler arası iletişimi geliştirmek ve etkileşimi güçlendirmek adına toplantılar düzenleme, üst düzey ziyaretlerde

---

² Son zamanlarda birçok devlet tarafından en etkin diplomasi yöntemi olarak tercih edilen bir alan olarak kamu diplomasisi; ülkelerin başka ülkelerin halkları üzerinde oluşturdukları etkiyi ifade etmektedir.

bulunma, müzakere ve iş birliği ortamı oluşturma konusunda önemli rol oynayabilmektedirler. Diğer yandan diplomatlar önemli ve güvenli bir arabulucu olma özelliğine de sahiptir (Gülmez, 2019: 69).

Ülkeler arası krizlerin aşılması, yeni iş birliği alanlarının açılması, geleceğe yönelik adımlar atılması konusunda etkin ve aktif yöntemler izleyen bir diplomat hem bulunduğu ülkenin hem de kendi ülkesinin dış politika kararlarına etki edebilmekte ve bunları şekillendirmektedir. Yukarıda bahsedilen görev ve bağlılık ikilemlerinin iyi yönetilmesi sonucunda ülkeler arası etkileşim konularında başarılı sonuçlar elde edilebilmektedir. Diplomatlar kadar dış politikanın uygulanmasında etkili bir faktör olarak öne çıkan ilgili bakanlıklar ve kurumlar da karar alma sürecinin kilit etmenlerindedir. Bu kapsamda bu çalışmada dış politika analizinin birey düzeyindeki incelemesi Türk dış politikası adına önemli adımlar atmış olan diplomat kimliği ile öne çıkan ve bir dönem Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Feridun Sinirlioğlu çerçevesinde yapılacaktır. Bu kapsamda Sinirlioğlu'nun hem diplomat ve müsteşar olarak hem de kısa bir dönem de olsa bakan olarak hizmet ettiği görevleri sırasında Türk dış politikasına ve Türkiye'nin dış ilişkilerine olan etkisi alanda diplomatlar özelindeki çalışma eksikliği kapsamında olduğu kadar Türk dış politikası tarihi kapsamında da önemli görülmektedir.

Feridun Sinirlioğlu Dönemi Türk Dış Politikası

Memur bir ailenin çocuğu olan Feridun Hadi Sinirlioğlu, İstanbul'daki lise eğitiminin ardından Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuş ardından Boğaziçi Üniversitesinde yüksek lisans ve doktora yapmıştır. Diplomatik kariyerine 1982 yılında başlamış, meslek memuru, başkâtip, müsteşar danışmanı, dışişleri danışmanı gibi görevlerin ardından 1996-2000 yılları arasında cumhurbaşkanlığı başdanışmanlığı, 2002-2007 yıllarında Tel Aviv büyükelçiliği, 2015 yılında Dışişleri Bakanlığı görevlerini yürütmüştür. İngilizce ve Almanca bilen Sinirlioğlu, 15 Ekim 2016 tarihinden itibaren Birleşmiş Milletler Türkiye Daimi Temsilciliğini sürdürmektedir (<http://turkuno.dt.mfa.gov.tr/Mission/Biography>).

Yürüttüğü görevler sırasında her zaman alışılmışın dışında, kararlı, inisiyatif alabilen, gizli görüşmelerin baş aktörü ve Türk dış politikasına damgasını vuran fakat emeği gizli kalan önemli bir diplomat Feridun Hadi Sinirlioğlu. Türkiye'nin arabuluculuk faaliyetleri ile dış politika vizyonu üzerindeki etkisi ve sahip olduğu uluslararası imaj onu öne çıkaran etkenlerden birkaçını oluşturmaktadır.

Bireylerin kişisel özelliklerinin dış politikaya ve diplomatların ülkenin uluslararası alandaki konumuna etkisi konusunda Sinirlioğlu Türk dış politikası adına önemli bir örnek oluşturmaktadır. Çalıştığı kişilerce açıklı sözlü olarak nitelendirilen Sinirlioğlu'nun bu özelliği Türkiye-İsrail ilişkilerini kopma noktasına getiren Mavi Marmara olayı sonrasında kendini göstermiştir. Sinirlioğlu iki ülke ilişkilerinin ancak özür ile

düzelebileceği konusunda kesin bir tavır ortaya koymuştur. 1996-2000 yılları arasında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in dış politika başdanışmanlığını yapan Sinirlioğlu, Demirel'in terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın Suriye'de barındırılmaması gerektiğini ifade eden sert konuşmasını hazırlayarak dönemin dış politikasına etki etmiştir. Söz konusu konuşma ilişkilerdeki tesirini göstermiş Abdullah Öcalan'ın yakalanmasının ardından Şam yönetimi ile ilişkiler iyileştirilmiştir (<http://www.aljazeera.com.tr/portre/portre-feridun-sinirlioglu>).

Gizli görüşmeler ve arabuluculuk konusunda aktif olan Sinirlioğlu 2002-2007 yılları arasında yürüttüğü büyükelçilik görevi sırasında İsrail ile Suriye arasında gerçekleştirilen gizli görüşmelerde arabuluculuk yapmıştır. Bahsedilen görüşmelerin başlaması Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın isteği üzerine gerçekleşmiştir. 2006 yılında resmiyet kazanan görüşmelerde Sinirlioğlu sürecin İsrail kısmını yönetmiştir. 2008 yılında İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırısı ile sonlanan süreç için Sinirlioğlu "Ortadoğu'da barışa en çok yaklaşılan dönem" ifadelerini kullanmıştır (<http://www.aljazeera.com.tr/portre/portre-feridun-sinirlioglu>).

Ayrıca Türkiye ile Ermenistan arasında ilişkilerin normalleştirilmesi adına İsviçre'nin arabuluculuk yaptığı görüşmelerde de dönemin Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı olan Feridun Sinirlioğlu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından özel temsilci olarak görevlendirilmiştir. 2009 yılında imzalanan Zürih Protokolleri'nin gizli yürütülen görüşmelerinde Sinirlioğlu etkin isim olmuştur. Her ne kadar iki ülke arasındaki ilişkiler konusunda tam bir sonuca ulaşılamamış olsa da dönemin içsel faktörü olan aktif diplomasi ve sıfır sorun politikası kapsamında ve Ermenistan ile Türkiye arasında kronikleşmiş olan sözde soykırım, Dağlık-Karabağ anlaşmazlıkları gibi sistemik faktörler kapsamında bir dış politika başarısı olarak görülmüştür (Görgülü vd. 2010: 13-17).

Türkiye'nin Yunanistan ile ilişkilerinin temel dinamiklerinden olan Kıbrıs sorunu da Feridun Sinirlioğlu'nun aktif olarak rol aldığı bir gelişme olmuştur. Uzun yıllar süren ve birçok adım atılmasına rağmen kalıcı bir çözüme ulaşmayan Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak, 11 Şubat 2014 tarihinde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Ban Ki Moon'un girişimiyle başlatılan kapsamlı çözüm müzakereleri çerçevesinde Sinirlioğlu, Kıbrıs Rum müzakereci heyetiyle görüşmelerde bulunmuş ve gizli diplomasinin sürdürüldüğü süreçte aktif olarak yer almıştır (Yazıcıoğlu, 2014).

Feridun Sinirlioğlu'nun aktif bir şekilde içinde bulunduğu bir gelişme de Türk-İsrail ilişkileri çerçevesinde meydana gelmiştir. 31 Mayıs 2010 tarihinde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının artması üzerine bölgedeki mağdur insanlara insani yardım ulaştırmak amacıyla yola çıkan, Mavi Marmara (Comoros), Sfondoni (Togo), Challenger I (US), Eleftheri Mesogios (Greek), Gazze I (Turkish) ve Defne-Y (Kiribati) gemilerinden oluşan uluslararası Gazze Özgürlük Filosu İsrail askerleri tarafından

yapılan saldırı sonucu durdurulmuştur. 9 yardım gönüllüsünün hayatını kaybettiğini ve 156'sının da yaralandığı saldırı sonrasında Türk-İsrail ilişkilerinde büyük bir kırılma yaşanmıştır. İsrail'in bu eylemini *devlet terörü* ve *korsanlık* olarak adlandıran Türkiye İsrail ile ilişkilerin normalleşebilmesi için özür dilenmesi, tazminat, Gazze ablukasının kalkması, olayla ilgili bir uluslararası komisyon kurulması ve el konulan gemilerin iadesi maddelerinden oluşan beş talepte bulunmuştur (Çakmakçı, 2014: 147-148).

Kriz sonrasında yapılan görüşmelerin ardından Türkiye ile İsrail ilişkilerinin normalleştirilmesi adına atılan en büyük adım Türkiye'yi Feridun Sinirlioğlu'nun İsrail'i ise Netanyahu'nun özel temsilcisi Joseph Ciechanover'in temsil ettiği Roma Mutabakatı olmuştur. Söz konusu mutabakat ile 20 milyar dolar tazminat alınması, Filistin'e uygulanan ambargonun kaldırılması, Aştod Limanı'na 10 bin tondan fazla insani yardım sağlanması ve TOKİ'nin Gazze'de toplu konut yapmasına karar verilmiştir (Göksedef, 2016).

2016 yılından itibaren BM Türkiye Daimi Temsilciliği görevine devam eden Feridun Sinirlioğlu, BM nezdindeki konuşmalarında Türkiye'nin dış politikası konusunda önemli noktalara değinmektedir. BM'de 25 Kasım 2020 tarihinde yaptığı konuşmada Sinirlioğlu, Türkiye'nin Suriye politikasına değinmiş, sınır ötesi operasyonlardan, insani yardımlara ve İdlid'te kalıcı çözümün sağlanmasına yönelik olarak Türkiye'nin BM ile uyumlu hareket ettiğini ifade etmiştir (<http://turkuno.dt.mfa.gov.tr/Mission/ShowSpeech/13923>).

Sonuç

Dış politika devletlerin uluslararası alanda takındıkları tavır ve tutumları, izledikleri yöntem ve yolu ifade etmektedir. Bu kapsamda dış politika analizi ise devletlerin hangi koşullarda, hangi unsurlardan etkilenecek dış politikalarını oluşturdukları üzerinde durarak dış politika oluşum süreçlerine odaklanmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde bir alan olan DPA, barındırdığı farklı birim düzeyleri ile devletlerin dış politika oluşumları ve karar alma süreçleriyle ilgili analizleri mümkün kılmaktadır. Devlet, sistem ve birey odaklı bu analiz düzeylerinde bireyler üzerine odaklanan çalışmalarda devlet liderlerinin kişilik özellikleri, algı ve yönelimleri üzerinde durularak çalışmalarda bulunulmuştur. Liderlere yönelik yoğun çalışmalar arasında dış politika oluşumunda gerek kurumsal gerekse birey düzeyinde etkili bir faktör olan diplomatlar üzerinde gerektiği ölçüde durulmamıştır. Bu açığın kapatılmasında bir etki oluşturmak amacıyla hazırlanan bu çalışmada uzun yıllar farklı görevler yürüterek diplomasi ve dış politika süreçlerinde bulunan büyükelçi Feridun Sinirlioğlu'nun Türk dış politikasına etkisi değerlendirilmiştir. Sahip olduğu mizaç ve uluslararası platformlardaki duruşuyla ihtiram edilen bir diplomat olan Sinirlioğlu, Türk dış politikası yönelimlerine, ikili ülke ilişkilerine etki etmiş, arabuluculuk faaliyetleri ve gizli görüşmelerdeki girişimleriyle dikkat çekerek, açıklınlığı ile tanınmış ve Türk dış politikasına damga vurmuştur. Mavi Marmara hadisesi ile bozulan Türkiye-İsrail ilişkileri, Suriye-İsrail arasındaki

gelişmeler, Türkiye-Ermenistan İlişkileri, Kıbrıs meselesi gibi birçok konuda Sinirlioğlu büyük rol oynamış ve gelişmelere etki etmiştir.

BM bünyesinde Türkiye'yi temsil etmeye devam eden Feridun Hadi Sinirlioğlu Türkiye'nin gizli diplomasisinin ismi olmuştur. Diğer yandan BMGK toplantılarında Türkiye karşıtı ifadelerle verdiği kararlı ve sert cevaplarla dikkat çeken Sinirlioğlu, Türk dış politikası doğrultusunda atılan adımların haklılığını ve diğer ülkelerin hatalarını ifade etmedeki ustalığıyla uluslararası platformda ülkemizi hakkıyla temsil etmektedir. Gerek Türk dış politikasında gerekse ülke dışı temsiliyetindeki etkinliğini açıklamak için kendi cümlesi oldukça açıklayıcı. Öz ve net konuşmasıyla bilinen Sinirlioğlu'nun Al Jazeera'ya verdiği röportajdaki ifadesi gibi:

“Söyleyecek bir şeyiniz varsa dinlenirsiniz.”

Kaynakça

- Alden, C. & Aran, A. (2017). *Foreign Policy Analysis: New Approaches*, 2nd Edition, Routledge: New York.
- Arı, T. (2018). *Uluslararası İlişkilere Giriş*, Aktüel: Bursa.
- Balcı, A. (2007). Diskors ve Pratik Olarak Dış Politika. *Uluslararası İlişkiler* 4 (15) 67-87.
- Çakmakçı, Ç. (2014), İnşacılık Kuramı Bağlamında Adalet ve Kalkınma Partisi' nin Filistin Sorununa Yaklaşımı: 2001-2012, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Ersoy, E. (2019). “Realizm” içinde Uluslararası İlişkiler Teorileri. Ed. Ramazan Gözen, 2. Basım İletişim: İstanbul, 165-195.
- Göksedef, E. (2016). “Türkiye-İsrail Mutabakatının Detayları” *Al Jazeera*, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turkiye-israil-mutabakatının-detaylari> (Erişim Tarihi: 12.12.2020)
- Görgülü, A. & Iskandaryan, A. & Minasyan, S. (2010). Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: Yakınlaşma Sürecini İncelemek *TESEV Yayınları Rapor*, ISBN 978-605-5832-56-8.
- Gözen, R. (2019). “İdealizm” içinde Uluslararası İlişkiler Teorileri. 2. Basım İletişim: İstanbul, 73-123.
- Güleç, C. (2018). Dış Politika Analizinde Karar Verme Süreci ve Karar Verme Modelleri, *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1) 79-102.
- Gülmez, S. B. (2019). Do Diplomats Matter in Foreign Policy? Sir Percy Loraine and the Turkish-British Raapproachment in the 1930s. *Foreign Policy Analysis*, 15, 65-82.
- Hermann M. (1980). Explaining Foreign Policy Behavior Using the Personal Characteristics of Political Leaders, *International Studies Quarterly* 24(1) pp. 7-46.
- Heywood, A. (2011). *Global Politics*, Palgrave Macmillan: New York.
- Hudson, V. M. (2005). Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and The Ground of International Relations. *Foreign Policy Analysis* 1: 1-30.
- Kiraz, S. (2020). Bir Dış Politika Analizi Olarak Neoklasik Realizmin İncelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 665-686.
- Lobell, S. & Ripsmann, N. & Taliaferro, J. (2009). *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* Cambridge University Press. https://books.google.com.tr/books?id=AW4fniqn_koC, (Erişim Tarihi: 06.01.2021)

“Portre: Feridun Sinirlioğlu” (2016). <http://www.aljazeera.com.tr/portre/portre-feridun-sinirlioglu> (Erişim Tarihi: 12.12.2020)

Sinirlioğlu, F. H. (2020). Permanent Representative of Turkey at the Security Council Meeting on “the Situation in the Middle East” <http://turkuno.dt.mfa.gov.tr/Mission/ShowSpeech/13923> (Erişim Tarihi: 12.12.2020)

Yazıcıoğlu, Y. (2014). Kıbrıs İçin İlk Kez Çapraz Müzakere, <https://www.amerikaninsesi.com/a/kibris-icin-ilk-kez-capraz-muzakere/1860874.html> (Erişim Tarihi: 05.01.2021)